
УДК 81-116.6

Іван Матвіяс (м. Київ)

ОСОБЛИВОСТІ СЛОВОТВОРУ В ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКОМУ ВАРІАНТІ ЛІТЕРАТУРНОЇ МОВИ

У статті розглянуто системні словотвірні процеси і поодинокі лексикалізовані утворення в західноукраїнському варіанті літературної мови, які відрізнялися від таких у загальноукраїнській літературній мові.

Ключові слова: літературна норма, суфіксальне утворення, префіксальне утворення, словотвірний регіоналізм.

У XIX і на початку XX ст. існували східноукраїнський і західноукраїнський варіанти літературної мови. Вони відрізнялися на всіх структурних рівнях, зокрема й на словотвірному. Відмінностей між ними в галузі словотвору було небагато, суфікси і префікси в словах обох варіантів переважно були одні і ті ж. У західноукраїнському варіанті літературної мови виявлялися системні та лексикалізовані індивідуальні регіональні утворення слів. Вони великою мірою базувалися на південно-західних говорах — наддністрянському, надсянському, гуцульському, покутсько-буковинському, бойківському, закарпатському й лемківському.

До системних регіональних словотвірних типів у західноукраїнському варіанті літературної мови належать:

іменниковий демінутивний суфікс **-ейк-** відповідно до загальноукраїнського **-еньк-** (*царейко; долейка, річейка; сердейко, сонейко*), хоч уживався також суфікс **-еньк-** (*словенько, соненько*);

демінутивний суфікс **-ойк-** (*вінойко, лісойко; дівойка, калинойка, слізойка, сторонойка*) та **-оньк-** (*водонька, літонько*).

У граматиці С. Смаль-Стоцького і Ф. Гартнера серед суфіксальних утворень іменників середнього роду до нормативних у західноукраїнському варіанті літературної мови належали форми, що відпо-

Особливості словотвору в західноукраїнському варіанті літературної мови

відали давнім із суфіксами **-ъје-**, **-іје-**: *весілля і весіле, волосся і волосе, життя і жите, каміння і каміне, листя і листе, піднебіння і піднебіне, визволення і визволене, вірування і віруване, друкування і друковане, писання і писане, створіння і створіне, читання і читане*; також *безголове і безголове* [1: 35–44].

Характерним для західноукраїнського літературної мови було поспідовніше, ніж у східноукраїнському, вживання під впливом говорів суфікса **-исько** на позначення оцінних пейоративних назв осіб і тварин (*бабисько, дідисько, дітисько, хлопчисько, вовчисько, псисько*), для вираження назв поля з-під сільськогосподарських культур (*вівсисько, житницько, просисько, картоплисько*) та певних явищ і предметів (*багницько, вітрисько, огнисько, граблисько*). Правда, у цьому ж варіанті літературної мови, як і в сучасній літературній мові, паралельно вживався в цих же значеннях суфікс **-ище** [2: 45].

У західноукраїнському варіанті літературної мови свою специфіку мало використання окремих нормативних суфіксів:

-ик (*бідник* ‘бідолаха’, *блязник* ‘блязень’, *братчик* ‘братик’, *вбійник* ‘вбивця’, *верховник, верховодник* ‘верховода’, *вибранчик* ‘новобранець’, *зарібник* ‘заробітчанин’, *мудрівник* ‘мудрець’, *невдачник* ‘невдаха’, *соловейчик* ‘соловейко’, *урядник* ‘урядовець’);

-іт (*гоміт* ‘гомін’, *гриміт* ‘гримотання’, *живіт* ‘життя’, *ломіт* ‘ламання’).

У текстах західноукраїнської літературної мови часто використовувалися безсуфіксні утворення іменників відповідно до нормативних із суфіксами (*аром* ‘аромат’, *боз* ‘бузок’, *бояр* ‘боярин’, *досяг* ‘досягнення’, *змаг* ‘змагання’, *їж* ‘їжак’, *кар* ‘карась’, *музик* ‘музикант’, *нуд* ‘нудьга’, *сик* ‘сичання’, *спад* ‘спадщина’, *стон* ‘стогін’, *татар* ‘татарин’, *трут* ‘трутень’, *франк* ‘француз’, *череп* ‘черепки’; *квіта* ‘квітка’, *кита* ‘китиця’, *миса* ‘миска’, *дач* ‘данина’, *чар* ‘чарівність’) і безпрефіксні (*дох* ‘подих’, *лиск* ‘блиск’, *півець* ‘співець’, *полох* ‘переполох’, *сяг* ‘обсяг’).

До поодиноких лексикалізованих іменникових словотвірних регіоналізмів у західноукраїнському варіанті літературної мови можна зарахувати:

адукат ‘адвокат’, *акзамент* ‘екзамен’, *афішер* ‘розповсюджувач афіш’, *бадечко* ‘батько’, *банок* ‘банк’, *братьо* ‘брат’, *бюровець* ‘працівник бюро’, *вандер* ‘мандрівка’, *вечерок* ‘вечірка’, *видокруг* ‘виднокруг’, *вислід* ‘наслідок’, *віт* ‘війт’, *воєвод* ‘воєвода’, *вулій* ‘вулик’, *голак* ‘голяк’, *голубко* ‘голубок’, *горщок* ‘горнець’, *доривок* ‘уривок’, *дурбас* ‘дурень’, *єдинчук* ‘одинак’, *жаворонок* ‘жайворонок’, *жандар* ‘жандарм’, *жертвенник* ‘жертвовник’, *забаг* ‘бажання’, *загріток* ‘зігрівання’, *заяць* ‘заєць’, *завзяток* ‘завзяття’, *зайдей* ‘зайда’, *заклін* ‘заклинання’, *зарібок* ‘заробіток’, *згляд* ‘погляд’, *здакуційник, здекутник, здекутор* ‘екзекутор’, *злісний* ‘лісник’, *змрік* ‘морок’, *італьян* ‘італієць’, *кавуш* ‘ківш’, *касієр* ‘касир’, *кедрив* ‘кедрина’, *клейно* ‘клеймо’, *ковнір* ‘комір’, *колупіток* ‘полукіпок’, *кріль* ‘король’, *крутар* ‘крутій’, *ланець, ланц* ‘ланцюг’.

ліварник 'лірник', *лубин* 'люпин', *медвідь* 'ведмідь', *мент* 'момент', *міщук* 'міщанин', *молодек* 'молодий чоловік', *мотиль* 'метелик', *навчитель* 'учитель', *надвірок* 'подвір'я', *надворок* 'надвір'я', *нандзінір* 'інженер', *нарукавок* 'нарукавник', *нетріб* 'непотріб', *обвинуватель* 'обвинувач', *облак* 'оболок', *овчар* 'вівчар', *огальон* 'галун', *окоман* 'економ', *окуп* 'випкуп', *очинаш* 'отченаш', *навун* 'павич', *падолист* 'листопад', *парамін* 'пергамен', *перевід* 'переклад', *перестанок* 'полустанок', *плінник* 'положнянин', *позір* 'погляд', *половінь*, *полумінь* 'полум'я', *попах* 'запах', *приклонник* 'поклонник', *припочинок* 'відпочинок', *пробуток* 'перебування', *пролив* 'злива', *пунт* 'пункт', *пустяк* 'пустун', *рабівник* 'грабіжник', *романтиз* 'ревматизм', *сарак* 'сарак', *селедець* 'оселедець', *сендзій* 'суддя', *скрипичник* 'скрипаль', *скруцак* 'скрутень', *слимуз* 'слимак', *сміховинець* 'насмішник', *сокілко* 'соколик', *соловій* 'соловей', *сотнар* 'центнер', *старцун* 'старець', *страждунок* 'страждання', *струмент* 'інструмент', *таліян* 'італієць', *татуцьо* 'татусь', *тиятер*, *триятер* 'театр', *ученик* 'учень', *фальшивник* 'фальшувач', *фельфебер* 'фельдфебель', *фрайтер* 'єфрейтор', *хамудяк* 'хам', *хижун* 'хижак', *хихот* 'хихотання', *цимбал* 'цимбали', *цимбалістий* 'цимбаліст', *чагір* 'чагарник', *чишівник* 'чиншовик', *шандар* 'жандарм', *шепт* 'шепіт', *шкорпій* 'скорпіон', *ювелят* 'ювеляр', *ярем* 'ярмо';

завідця 'завідувач', *марнотратця* 'марнотратник', *парубія* 'парубок', *петропопа* 'протопоп', *пуга* 'пугач';

бахурія 'бахурня', *береговина* 'прибережжя', *більшина* 'більшість', *борба* 'боротьба', *вдяка* 'вдячність', *веселиця* 'веселка', *вітчина* 'вітчизна', *віщба* 'віщування', *ворожня* 'ворожнеча', *втека* 'втеча', *гортанка* 'горлянка', *грижа* 'гризота', *гусільниця* 'гусениця', *дарівщина* 'подарунок', *дача*, *дача* 'данина', *дивниця*, *дивота* 'дивина', *дідина* 'дідівщина', *дожиданка* 'дожидання', *долечка* 'доленька', *доньця* 'доня', *дорожнета* 'дорожнеча', *дурнота* 'дурість', *жажда* 'жадоба', *жовтінниця* 'жовтяниця', *жура*, *журиця* 'журба', *завдача* 'завдання', *закрутанія* 'крутість', *закуція*, *здакуція* 'екзекуція', *запороха* 'порошина', *здохлеча* 'здохлятина', *знаруга* 'наруга', *кабзля* 'капсула', *касарня* 'казарма', *керва* 'кров', *кертиця* 'кріт', *кияня* 'кирка', *кізлиця* 'коза', *кінниця* 'кіннота', *клопотація* 'клопіт', *кляса* 'клас', *колотнуха* 'колотнеча', *конопля*, *кошениця* 'кошена трава', *легшинка* 'легка робота', *люба*, *любва* 'любов', *мавна* 'мапа', *мамалічка* 'мамаліга', *маркотка* 'махорка', *матірка* 'мати', *мерза* 'мерзотник', *нада* 'принада', *надгорода* 'нагорода', *нашина* 'все наше', *обітня* 'обітниця', *огородовина* 'огородиня', *омраза* 'образя', *отечина*, *отчина* 'вітчизна', *отруя* 'отрута', *паруна* 'пара', *письмениця* 'письмо', *повійниця* 'повія', *поганьба* 'ганьба', *половиця* 'половина', *пошуканка* 'пошук', *принцеца* 'принцеса', *приспа* 'призьба', *присторога* 'застереження', *притичка* 'притичина', *проступка* 'проступок', *проща* 'прощення', *реставрація* 'ресторан', *риципка* 'рецепт', *рівнота*, *рівня* 'рівнина', *розходидорога* 'роздоріжжя', *сая* 'зал', *самоволя* 'сваволя', *сваненька* 'свашка', *сваркітня* 'сварка', *свійня* 'своєжки', *світлоїка* 'світлиця', *сирина* 'сирість', *сійба* 'сівба', *смереччина* 'смеріччя',

Особливості словотвору в західноукраїнському варіанті літературної мови

споминка 'спомин', *содругиня* 'подруга', *сотниця* 'сотня', *спрагнота* 'спрага', *стариня* 'старі люди', *старовина* 'стара жінка', *струнва* 'струна', *струя* 'струмінь', *супруга* 'супряж', *таліянка* 'італійка', *тацка* 'таця', *телігенція* 'інтелігенція', *тета* 'тітка', *тихота* 'тишина', *треба* 'потреба', *трумна*, *трунва* 'труна', *трутка* 'отрута', *трясовиця* 'трясовина', *уберія* 'убір', *улуда* 'злуда', *факля* 'факел', *фаля* 'хвиля', *царівочка* 'царівна', *чвірка* 'четвірка', *четверга* 'четвірна', *яблінка* 'яблунька', *ялиця* 'ялина';

бридь 'бридота', *глуб* 'глибина', *голов* 'голова', *далінь* 'далечінь', *доскональність* 'досконалість', *жаждь* 'жадоба', *жизнь* 'життя', *зв'язь* 'зв'язок', *можність* 'можливість', *одінь* 'одіння', *повідь* 'повінь', *погінь*, *погонь* 'погоня', *спадь* 'спадок', *терпливість* 'терпеливість';

біливо 'білизна', *вороб'ятко* 'горобеня', *восько* 'військо', *живло* 'усе живе', *закупно* 'закупівля', *заступство* 'заступництво', *зіленько*, *зілесьенько* 'зіллячко', *імено* 'ім'я', *їдло* 'їжа', *костро* 'костер', *купно* 'купівля', *лумеро* 'номер', *маєство* 'майно', *намено* 'наймення', *одієчко* 'одяг', *пюро* 'перо', *сонічко* 'сонечко', *трійло* 'отрута', *уступство* 'поступливість', *човно* 'човен', *олівце* 'олівець', *смерече* 'смереки', *соловіє* 'соловей';

безбуття 'небуття', *вдвір'я* 'подвір'я', *вдовілля* 'задоволення', *ворухання* 'ворушіння', *вугля* 'вугілля', *громажіння* 'громадище', *ділання* 'дія', 'діяльність', *досвідчення* 'досвід', *дрогання* 'дрож', *думкування* 'думання', *закріпощення* 'закріпачення', *зарядження* 'розпорядження', *зачаття* 'початок', *істніння* 'існування', *лічення* 'лікування', *обачіння* 'вибачення', *поведення* 'поведінка', *прагніння* 'прагнення', *прирівняння* 'порівняння', *прихилля* 'прихильність', *прочуття* 'передчуття', *сидження* 'сидіння', *стання* 'становище', *старощиння* 'старостування', *тхніння* 'дихання', *удовілля* 'задоволення';

плиття 'плити', *цвіття* 'цвіт', *мерша* 'мерці', *горища* 'гори', *долища* 'доли', *нутровини* 'нутроці', *сербяни* 'серби', *скупини* 'викуп', *сороми* 'сороміцькі слова', *водороці*, *водорці* 'водохреще', *ізорці* 'взірці', *порошниця* 'порохівниця', *родимці* 'рідня'.

До системних особливостей утворення прикметникових і прислівникових форм у західноукраїнському варіанті літературної мови належить уживання демінутивного суфікса **-оньк-** відповідно до нормативного **-еньк-** (*дрібонький*, *легонький*, *м'ягонький*, *сухонький*, *тихонький*; *легонько*, *тихонько*; *полегоньки*, *потихоньки*), а також суфікс **-ейк-** (*легейкий*, *тихейкий*; *поволейки*).

Відповідно до нормативного прикметникового суфікса **-ський** у західноукраїнських літературних текстах часто вживався суфікс **-цький** (*люцький*, *наймицький*, *панцький*, *свинцький*).

Прикметникові форми вищого ступеня в західноукраїнському варіанті літературної мови вживалися із суфіксами **-ший**, **-жчий**, **-щий**, **-іщий**, **-ійший** (*близший* і *ближчий*, *красший* і *кращий*, *богатійший* і *богатіщий*, *веселійший* і *веселіщий*, *добрійший* і *добріщий*, *злійший* і *зліщий*, *малійший* і *маліщий*) [1: 40]. Для найвищого ступеня поірівняння

прикметників і прислівників під впливом говорів використовувався префікс **май-** відповідно до загальноукраїнського **най-** (*майвищий, майвище, майнижчий, майнижче*).

Серед поодиноких прикметникових регіональних утворень у західноукраїнському варіанті літературної мови можна відзначити такі:

безвартний 'невартний', *безмедний* 'позбавлений меду', *безрадний* 'безпорадний', *більний* 'больовий', *бодячий* 'будяковий', *бряцний* 'брязкітливий', *вбийчий* 'вбивчий', *великанський* 'велетенський', *великонний* 'величезний', *весельчаний* 'веселковий', *вибачний* 'вибачливий', *в'їдний* 'в'їдливий', *вікожизний* 'віковий', *враждий* 'ворожий', *вродний* 'родючий', *гонорний* 'гоноровий', *гордливий* 'гордий', *горесний* 'позначений горем', *даровитий* 'дарований', *днешний* 'денний', *довольний* 'задоволений', *достаточний* 'достатній', *дравий* 'дратівливий', *дрантливий* 'дранний', *духовий* 'духовний', *жайворончий* 'жайворонячий', *жартобливий* 'жартівливий', *жасний* 'жахливий', *женихливий* 'готовий женитися', *завтрів* 'завтрашний', *заголомшений* 'приголомшений', *зблуджений* 'зблудлий', *злосний* 'злосливий', *змінчивий* 'мінливий', *зорешливий* 'зоряний', *ірщений* 'хрещений', *іскренний* 'іскристий', *канатистий* 'конопатий', *кілький* 'кількісний', *кремський* 'кремезний', *куртий* 'короткий', *лебедій* 'лебединий', *лисій* 'лисячий', *маймурний* 'мармуровий', *маленечий*, *мацінький*, *маціцький* 'маленький', *медіний* 'медовий', *мовчальний* 'мовчазливий', *нездалий* 'нездатний', *нечасовий* 'передчасний', *обоюдий* 'обоюдний', *однакий* 'однаковий', *одніський* 'єдиний', *оленій* 'олесячий', *опалистий* 'запальний', *пільний* 'польовий', *поголомний* 'приголомшений', *пожовтий* 'жовтуватий', *полохий* 'полохливий', *порхонький* 'пухкий', *поучний* 'повчальний', *радний* 'радий', *роговий* 'рогатий', *розбільний* 'больовий', *розпучний* 'розпачливий', *святочний*, *святошний* 'святковий', *сестриний* 'сестрин', *скальнатий* 'скалистий', *соромижлевий* 'соромливий', *сосвітний* 'всесвітній', *срібельний*, *сріберний* 'срібний', *сукромий* 'окремий', *сухотничий* 'сухотний', *тамошний* 'тамтешний', *таркатий* 'картатий', *тернявий* 'терновий', *тутейший* 'тутешній', *урядницький*, *урядничий* 'урядовий', *хиблений* 'хибний', *чворогранний* 'чотиригранний', *червенький* 'червоненький', *честивний* 'чесний', *чеховий* 'чеський', *чудатий* 'чудацький', *чупринатий* 'чупринистий', *ширий* 'широкий', *щастний* 'щасливий', *яловий* 'ялиновий', *ярмарочний* 'ярмарковий'.

Займенниковими словотвірними регіоналізмами в західноукраїнському варіанті літературної мови виступали форми: *наський* 'наш', *веський* 'весь'; *сесь* (*сеся, сесе, сесі*) 'цей' ('ця', 'це', 'ці'); *тот* (*тота, тоте, тоті*) 'той' ('та', 'те', 'ті'); *тамтой* 'той другий', *чо* 'чому', *всьо* 'все', *нич, нічо, ніц* 'ніщо'.

У західноукраїнських літературних текстах уживалися числівникові утворення, відмінні від нормативних: *оден* 'один', *оба* 'обидва', *штири* 'чотири', *п'ятичі* 'п'ятеро', числівникові форми з приголосним [й] замість [д] (*одинайцять* — *двайцять, трийцять*), *дев'ятьдесять* 'дев'яносто', *двіста* 'двісті'.

Особливості словотвору в західноукраїнському варіанті літературної мови

До дієслівних системних словотвірних регіоналізмів у західноукраїнському варіанті літературної мови належать:

інфінітиви на **-чи** (*бічи, веречи, втечи, запобічи, могчи, печи, помочи, стеречи*);

префіксальні дієслівні форми з основою **-ймити** замість нормативної **-йняти** (*виймити, займити, здіймити, наймити, обіймити, переймити, приймити*);

дієслівний префікс **ві-**, перейнятий головним чином з покутського й гуцульського говорів, на місці нормативного **ви-** (*вібути, вігнати, вікинути, вікохати, вілити, вінести, вірвати, вітримати*).

Поодинокі лексикалізовані західноукраїнські дієслівні утворення:

біснитись 'біситися', *вагуватися* 'вагатися', *випадати* 'нападати', *вирікати* 'дорікати', *виставати, вистарчати* 'вистачати', *вихолітуватися* 'вихилятися', *відкидувати* 'відкидати', *владнувати* 'володіти', *влекшити* 'полегшити', *вмучитися* 'змучитися', *вплачувати* 'сплачувати', *вснути* 'заснути', *встарати* 'постаратися', *втікнути* 'втекти', *вціплювати* 'прищепляти', *гадкувати* 'гадати', *гибіти* 'гинути', *гідити* 'гидувати', *гимблювати* 'гендлювати', *глібити* 'заглиблювати', *глядати* 'глядіти', *грібати* 'гребти', *гути* 'гудіти', *дзикотіти* 'дзижчати', *дихтіти, диштіти* 'дихати', *доконатися* 'переконатися', *доцегати* 'дотягати', *заголомшити* 'приголомшити', *закирвати* 'заробити кривавим потом', *замогти* 'перемогти', *заперечати* 'заперечувати', *захопляти* 'захоплювати', *збільшати* 'збільшувати', *зволяти* 'дозволяти', *змогтися* 'знемогтися', *зновитися* 'поновитися', *засміливитися* 'насмілитися', *ізнавити* 'поновити', *імити* 'взяти', *істніти, єстувати* 'існувати', *йськати* 'шукати', *казувати* 'казати', *клеїнити* 'клеїмувати', *кермувати* 'керувати', *кликатися* 'покликатися', *клянчити* 'клякати', *кранкати* 'крякати', *кулакувати* 'бити кулаками', *лицювати* 'личити', *лізати* 'лазити', *лічити* 'лікувати', *лляти* 'лити', *меркотіти* 'мерехтіти', *мнецати* 'м'яти', *мрігати* 'моргати', *надгородити* 'нагородити', *напаствувати* 'нападати', *насьміватися* 'насміхатися', *настарчати* 'настачати', *носювати* 'носити', *нужденіти* 'терпіти нужду', *обіцяти* 'обіцяти', *облінитись* 'облиняти', *обночовувати* 'переночовувати', *обсмівати* 'обсміювати', *обступляти* 'обступати', *осамотіти* 'осамотніти', *осердитися* 'розсердитися', *отвирати* 'отворяти', *паношити* 'панувати', *парубочити* 'парубкувати', *пастити* 'впасти', *перепередити* 'випередити', *підховати* 'виховати', *пійти* 'піти', *повторачити* 'повторяти', *подряпати* 'подряпати', *поздогнати* 'наздогнати', *покітити* 'помітити', *попитися* 'впитися', *попігратися* 'погратися', *попіспати* 'поспати', *посмішуватися* 'насміхатися', *приостати* 'перестати', *пристигати* 'достигати', *притяжати* 'обтяжувати', *пріти* 'прийти', *просинюватися* 'синіти', *рабувати* 'грабувати', *ревати, ревкиати* 'ревіти', *рзати* 'іржати', *роблювати* 'виробляти', *розвидати* 'розвиднюватися', *роззичувати* 'розпозичати', *розізнатися* 'познайомитися', *розповіствувати* 'розповідати', *розсиплятися* 'розсипатися', *розсміватися* 'розсміятися', *розчинати* 'починати', *рути, русти* 'ревіти', *сипляти* 'спати', *спіти* 'спішити', *спіchnути* 'спочити', *спотатися*

‘шпортатися’, *спочувати* ‘співчувати’, *стиннути* ‘стигнути’, *страшити* ‘страхати’, *стреготати* ‘скреготати’, *стрільчити* ‘стріляти’, *строювати* ‘отруювати’, *товаришити* ‘товаришувати’, *торамити* ‘торочити’, *треплетатися* ‘трепетатися’, *увикати* ‘звикати’, *ув’ядати* ‘в’янути’, *удувати* ‘здувати’, *узріти* ‘уздріти’, *укоїти* ‘заспокоїти’, *улискуватися* ‘блищати’, *умрети* ‘умерти’, *усідати* ‘сідати’, *ходувати* ‘ходити’, *цяпати* ‘капати’, *штигулькати* ‘шкутильгати’.

Прислівниковими системними регіональними утвореннями в західноукраїнському варіанті літературної мови можна вважати вживані форми з кінцевим голосним **-а** відповідно до нормативних з **-и** (*всюда, куда, нікуди, оногда, туда, тамтуда, сюда*), форми з кінцевим **-е** замість загальноукраїнських з **-о** (*бідне, вірне, сердечне, щире*), форми з кінцевим **-і** відповідно до інших нормативних форм (*вскорі* ‘скоро’, *горі* ‘вгору’, *долі* ‘додолу’, *згоді* ‘згодом’, *здалі* ‘здалека’, *зимі* ‘зимою’, *літі* ‘літом’, *увесні* ‘весною’).

Чималу кількість регіональних прислівникових форм у текстах західноукраїнської літератури становлять поодинокі лексикалізовані утворення:

байдужно ‘байдуже’, *близь* ‘близько’, *вдвійні* ‘удвох’, *вднину* ‘вдень’, *взадар* ‘даремно’, *виж, виш* ‘вище’, *відків* ‘звідки’, *відскоки* ‘вскач’, *вільше* ‘вільніше’, *віци* ‘звідси’, *вмісто* ‘замість’, *вокруг, вокруги* ‘навкруги’, *вправді* ‘справді’, *всігди* ‘завжди’, *вспільно* ‘спільно’, *встрить* ‘назустріч’, *вчасті* ‘частково’, *галопа* ‘галопом’, *где* ‘де’, *гідно* ‘гідко’, *глуковато* ‘глуповато’, *далій* ‘дальше’, *далічко* ‘далеко’, *деньки, днешно* ‘щоденно’, *діправди* ‘справді’, *дість* ‘досить’, *довірочно* ‘довірливо’, *догідно* ‘вигідно’, *долів* ‘додолу’, *домів* ‘додому’, *допевно* ‘напевно’, *доразу* ‘зразу’, *досіль, дось* ‘досі’, *доста* ‘досить’, *доціла* ‘цілком’, *жалько* ‘жаль’, *живко* ‘живо’, *завсігди* ‘завжди’, *завтря* ‘завтра’, *запальчиво* ‘запально’, *засій* ‘зась’, *зверхи* ‘зверху’, *зіправди* ‘справді’, *знесно* ‘піднесено’, *зниз* ‘знизу’, *знова* ‘знову’, *зокремішне* ‘зокрема’, *зусім* ‘зовсім’, *зустне* ‘усно’, *зчаста* ‘часто’, *інак, інак* ‘інакше’, *кілько* ‘скільки’, *косом* ‘навскіс’, *крадьце* ‘крадькома’, *леда* ‘ледь’, *мабути* ‘мабуть’, *млаво* ‘мляво’, *мож* ‘можна’, *навкірки* ‘наперекір’, *навкрадці* ‘крадькома’, *навманці* ‘навмання’, *наохрест* ‘навхрест’, *направці* ‘напростець’, *напротивко* ‘напроти’, *насупереч* ‘всупереч’, *наsupir* ‘навпаки’, *небавки, небавом, небавці, незабавки* ‘незабаром’, *невдачно* ‘невдало’, *ненаручно* ‘незручно’, *неподалеки* ‘недалеко’, *непорушимо* ‘непорушно’, *нестерпливо* ‘нестерпно’, *нищечки* ‘нищечком’, *нігде* ‘ніде’, *однако* ‘однаково’, *осігди* ‘завжди’, *переверци, переверці* ‘перевертом’, *передом* ‘попереду’, *письменно* ‘письмово’, *пішя* ‘пішки’, *подалеки, подалік* ‘здалека’, *позавтрю* ‘позавтра’, *помалічко* ‘помаленьку’, *послідки* ‘слідом’, *посполом* ‘спільно’, *прем* ‘прямо’, *принайме* ‘принаймні’, *припадково* ‘випадково’, *проти* ‘проти’, *прощо* ‘навіщо’, *ретенно* ‘ретьельно’, *рійно* ‘роєм’, *розбільно* ‘боляче’, *сьогодне, сегодни* ‘сьогодні’, *скілько* ‘скільки’, *стілько* ‘стільки’, *тако* ‘так’, *тамка, тамки* ‘там’, *терпливо* ‘терпеливо’, *тогда, тогди, тоди* ‘тоді’, *тра* ‘треба’, *трібно* ‘потрібно’, *ту, тутки* ‘тут’, *увесні* ‘навесні’, *удвійці* ‘удвох’.

Особливості словотвору в західноукраїнському варіанті літературної мови

усігди ‘завжди’, *цікавіше* ‘цікавіше’, *чось* ‘чомусь’, *щоране* ‘щоранку’, *яко* ‘як’.

До регіональних утворень серед службових слів у західноукраїнському варіанті літературної мови можна віднести:

прийменники: *місто*, *мість*, *намість*, *навмість* ‘замість’, *оперед* ‘перед’, *опроче* ‘опріч’, *чрез* ‘через’;

сполучники: *альбо* ‘або’, *ци* ‘чи’, *док* ‘доки’, *зак*, *заки* ‘поки’, *хотянь* ‘хоч’;

частки: *не*, *ніт* ‘ні’, *предсе*, *претці*, *преці* ‘прецінь’, *такой* ‘таки’, *тадже* ‘адже’.

Усі системні словотвірні регіоналізми в західноукраїнському варіанті літературної мови зумовлені впливом південно-західних говорів, наведені поодинокі лексикалізовані утворення своєю основою мають говори, а також творчі пошуки окремих західноукраїнських авторів, передусім письменників. Слід зазначити, що більшість словотвірних регіоналізмів у західноукраїнських літературних текстах уживалася поряд із загальноукраїнськими їх відповідниками.

1. Смаль-Стоцький С., Гартнер Ф. Граматика української (руської) мови. — Львів, 1928. — 210 с.
2. Сучасна українська літературна мова. Морфологія. — К., 1969. — 584 с.

Ivan Matviyas (Kyiv)

THE PECULARITIES OF WORD BUILDING IN THE WEST UKRAINIAN VARIANT OF LITERARY LANGUAGE

The article focuses on the system word building processes and individual lexical word building in the West Ukrainian variant of literary language, which differ from word building in the common Ukrainian variant of literary language.

Key words: literary norm, suffixal word building, prefixal word building, regional word building.